

V R T E C

Štev. 4

December
1942/43-XXI

Lefnik 73

ANKE IN NASTAVE ZA ODPRTE GLAVE

1.

2.

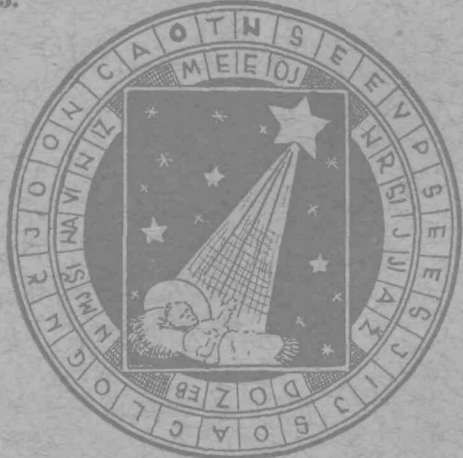
3.

4.

5.

Rešitve do 25. dec. na uredništvo. 10 reševalcev bo nagrajenih.

VRTEC

Št. 3 1942/43-XXI Letnik 73

Maksimov

Gruden

Gruden je truden, v grob se prevrne
in vse bridkosti v temo zagrne.
Novo se leto v zarji blesti,
da bi nam bilo dobro vse dni!

Janko Samec

Dom

*To je moj dom, kjer mati me rodila
je v bedi, ki je Betlehema slika.
Tu me besed je prvih naučila
prelepega slovenskega jezika.*

*Tu mi srce do dna je prepojila
z ljubeznijo, ki je tako velika,
da še, če smrt bi v grob me zagrnila,
ne zbríše v njem njegovega mi lika.*

*Ta dom je kakor v, sončno luč zapreden,
in človek vanj se vselej rad povrača,
naj še tako je majhen ali beden.*

*Kot da je bogatinova palača,
ga sprejme váse, če ga res je vreden,
in vse trpljenje s srečo mu poplača!*

Zdravko Ocvirk

Svetemu Miklavžu

O pridi, pridi sveti mož,
napolni mi do vrha koš
in še navrzí mošnjo.

Tako bi rad postal bogat,
saj bom še bolj imel te rad,
usliši mojo prošnjo.

To vem, da kdor preveč ima,
ta revežem nič rad ne da,
kar brž jih napódi.

A če bi jaz obogatel,
bi več usmiljenja imel,
prav kot imaš ga ti.

Sedem Bernardkovih

3.

Bernardek ni mislil, da bodo zaradi kokoši gnali tak hrup. Klicali so ga najprej na občino in čudili so se, da se ni že pobotal z Mihalkom. Nekaj odškodnine in malo ponižanja, pa bi ne bilo treba pisanja in hoje po sodišču.

»Ampak, za božjo voljo, saj jih nisem jaz ukral!« je vzklikal Bernardek. »Čemu naj pa grem k Mihalku?«

Župan in občinski tajnik sta pa nekaj zamrmrala o trdovratnih grešnikih in tajnik je nevoljno odrinil pisanje, češ, kdo se bo o tem prerekal.

Potem je moral Tomaž še na sodišče.

Plašen in ponižen se je zagovarjal, kakor je znal. Prijazno so mu prikimali, sodnik se je smehljaj, pisarji so se smehljali, že se je bil oveselil, da se bo vse srečno izšlo, no, na koncu je bil vseeno obsojen na sedem dni zapora.

»A to vendar ne gre,« je zakipel, »če sem nedolžen!«

Mirno so ga gledali, kako se je razburjal.

»Že dobro, očka,« je dejal sodnik. »Pa napravite pritožbo!«

»Pritožim se, kakopa, naravnost na kralja se pritožim.«

Razložili so mu, kako je s to pritožbo, dejali so mu, da je skoraj brez pomena, in ko je odšel domov, je skoraj vso pot računal, kdo mu je prav za prav to podtaknil. Zmerom bolj so mu šle vse misli v eno smer. V samotni krčmi pred Višavo je spil v dušku pol litra vina in ko je ves zasopel in omotičen prilezel domov, je sedel med fante ter dejal utrujen:

»Otročički moji, sedem dni bom zaprt.«

Komaj starejši trije so razumeli, kaj to pomeni, onemeli so in srepo gledali predse. Tone je ihtavo bruhal:

»Če so pa Baliževi krali!«

»Tega ne vemo,« je odkimaval Bernardek. »Tako ne smeš govoriti. Kdo ve, kako se bo še razvedelo. Pa naj bo, kakor hoče. Sedem dni ni tako dolgo. In morda se še kaj obrne. Pritožil sem se na višje sodišče.«

Potem so čakali, če bo prišlo kako pismo. Kadar so šli spodaj po cesti orožniki, se je Tomaž prihuljeno ozrl po otrocih. Morda je pritožba odbita in ga gredo iskat. Pogledal je proti bližnji hosti. Pa saj ne bi mogel bežati, star je in otroke ima. Izbiral je besede, kaj bi dejal, da bi mu ne bilo treba na pot, da bi šel sam skrivaj.

Bolj ko se je budila pomlad, bolj ga je skrbelo. Prikazovalo se je delo, moral bi se ga poprijeti z obema rokama, pa je neodločno postajal in čakal. To ne bo nič, se je naposled odločil. Sklenil je, da gre gledat na sodišče. Navsezgodaj je odšel in naročil Tonetu:

»Če me ne bo, delajte naprej in skrbi ti za vse. Saj veš, kako je treba. Sedem dni ni tako dolgo. Na kozo ne pozabite!«

Čakali so ga in ko se pozno v noč še ni vrnil, so sprevideli, da ga ves teden ne bo. Stisnilo jih je nekaj okrog srca, oči so videle globoko ječo, orožnike, rablje in vse mogoče prikazni. Strahoma so zapahnili vrata in zagrnila okna. Noben večer ni bilo še nebo tako težko in tako sivo in noben večer niso še psi na Višavi toliko lajali. Tisoč misli je begalo otroke. Po večerjali so še zadnji krompir in potem so še nekaj časa obsedeli za mizo.

»Ali bo kaj strašilo?« je vprašal Francek.

»Kako naj bi strašilo? Saj tudi druge dni ne straši, če je oče doma. Zakaj naj bi se pa bali?«

»Ko se pa očeta boji...«

»Nič se ga ne boji,« je dejal Tone čez čas. »Čemu naj bi se ga pa balo. Če bi bil strah, bi se sploh nikogar ne bal.«

Dolgo potem, ko so že legli, niso mogli zaspati. Poslušnili so, če je le nekoliko zaškripalo v tramovju. Pomladni veter je stresal drevje, zdaj pa zdaj je zašklopotalo z oknicami in nehote so pritisnili glave tesneje na ležišča. Slišali so, kako je na Višavi udarilo polnoč, potem so počasi zaspali.

Drugo jutro je Tone resno razkladal, kaj bo z delom. Opravil je Francka in Matjažka za šolo.

»Kaj ti ne greš?«

»Kdo bo pa kuhal?«

Spogledali so se. Seveda, nekdo mora kuhati. Pa Tone je že včeraj ostal doma. Francec je mislil, da je zdaj na njem vrsta, ali ne?

»Prav, kar ostani! Kaj boš pa skuhal?«

Francek je pogledal po omari, pomislil je na zadnji krompir in dejal poražen:

»Kaj boš pa ti?«

»Jaz že vem,« je za trdno rekel Tone.

»Da le lačni ne bomo,« je Francek počasi pobral knjige.

Ko sta odšla, je Tone pustil ostale štiri, naj varujejo kočo, kakor vedo in znajo. Na pot naj nikar ne hodijo, po poti pridejo vozniki in tuji ljudje, še cigani se kdaj prikažejo. In Andrejček se lahko pobije.

Potem je stekel po bregu. Ropotal je po kamnitni poti in stiskal pesti. Če obhodi vse kraje, kjer za trdno ve, da rastejo gobe, je lahko do desetih nazaj. Te rumene gobe v risih po senožetih pod gozdovi ne motijo toliko ljudi, malokdo se zmeni zanje, gospod župnik in krčmar David sta pa vsa nora nanje. Potem bo že kako. Lačni ne smejo biti. Sopel je navkreber v Pusto drago, gnal se je med drevjem in skalami in ko je upehan prišel v globel, kjer so zeleneli v motni zelenini širokega pašnika živi polkrožni risi, je videl, da ni nič. Pač, nekdo ga je bil prehitel, poznal je po stopinjah v sveži travi.

»Povsod ni šel, kdor je bil,« se je potolažil. Skokoma se je odpravil po bregu. Tam pod Lazi je poznal širok breg, nekaj bukovja, nekaj smrečja in spodaj kratka senožet. Spomnil se je, kako jih je nekoč iskal ves dan in ni našel nikjer nič, potem pa na tem pripravnem kraju zvrhano košarico. Pehal se je čez bregove, rinil skozi grmovje z neizprosno vero, da bo res našel, kar išče. Ko je prišel na svoj prostor, je ugledal staro ženico. Sedela je pod zelenečo bukvijo in prebirala gobice.

»Kaj pa ti?« je poškilila izpod čela.

»Gobe nabiram,« je rekel plašno. Pol poguma mu je usahnilo, ko je videl, da je spet zamudil.

»To si pa že pozen, moj Bog! Kdo že vse dandanes nabira gobe, glej, glej! Včasih se spomladi ni nihče spomnil, samo nekaj potrebnih nas je bilo, zdaj pa že vsak otrok rine v ta posel.«

Ni je dosti poslušal. Počasi je šel proti domu. Spotoma pogleda še v Črni log. Tam seveda ne bo kaj prida. Preblizu Podgorja leži in so gotovo že trikrat vse preleteli. Saj pozna Podgorce, vse oblezejo in kar čakajo, da kaj zrase.

V Črnem logu se je razveselil. Obredel je tri rise in s tistimi, kar jih je nabral spotoma, je bilo gobic kar zadosti. Počasi se je vračal proti Brinju, izmikal se je potem in šel povprek v bregovih po stezah.

Doma je poiskal košarico, okrasil jo je lepo z bukovim zelenjem, obrezal je gobe in jih položil v zelenje. Ko je končal, je nekaj časa vesel opazoval skoraj polno košarico. Ugibal je, kam bi jih nesel. Krčmar David je precej skopuški, mečka in mečka in se ne gane. Potem začne razkladati, kako je na svetu vse narobe in pozabi na vse drugo. Morda bi poskusil v župnišče? Nekoliko je pomislil. Ali ga bo gospod vprašal zaradi šole?

Pobral je košaro in le raztreseno odgovarjal mlajšim bratom, kam gre. Samih gob pač ne more skuhati, na neki način mora priti do kake moke ali krompirja. Bolj ko se je bližal Višavi, počasneje je hodil. Noge so mu same od sebe zavile h krčmarju Davidu.

»Kaj boš dobrega?«

»Gobe prodajam.«

»Gobe?« je nezaupno pogledal krčmar. »Koliko pa češ zanje?«

»Deset lir,« je sunil Tone. Komaj je izrekel, se je pokesal. zakaj na krčmarjevem obrazu se je pokazalo nekaj kot veliko presenečenje. Položil je košarico pred fanta in dejal:

»Kar odnesi jih in sam jih skuhaj! Pol ure si jih nabiral in deset lir! Kaj ti pade v glavo!«

Tone ni rekel ne bev ne mev. Tale krčmar pač ne razume, kako je z gobami. Vzel je košarico ter trmasto odšel. Vedel je, kako je z Davidom. Rad bi se pogajal, vsaj za nekaj bi rad znižal ceno. No, naj jo niža, komur hoče, njemu je ne bo.

Sam ni vedel, kdaj se je ustavil v farovski veži. Čakal je nekaj časa, potem je potrkal na prva vrata.

»Naprej!« je zadonel jasen glas.

Vstopil je in obstal pred gospodom župnikom.

»Gobe sem prinesel,« je rekel zmedeno.

»Gobe, glej no,« je župnik odložil časopis. Vzel je košaro v naročje in spraševal, če jih je sam nabral.

»Sam, danes zjutraj.«

»Tako, tako, no, pojdiva v kuhinjo.«

Šla sta. Tone je obstal pri vratih. Gospod je nekaj razkladal sestri kuharici, nato je počasi prišel k fantu:

»Kako da nisi šel v šolo?«

»Moram kuhati.«

»Kje so pa oče?«

Tone je zardel, v očeh se mu je zameglilo, povetil je pogled. Čez čas je z muko razložil:

»Na sodišču so.«

»Aha,« je rekel gospod, »zaradi tistih kokoši.«

»Ampak mi nismo kradli.«

»Mogoče pa res niste.« je zamišljeno dejal župnik. »Kaj pa boš z denarjem?«

»Moko bom kupil.«

»Moko. Da boš kaj skuhal, kajne?«

Tone je prikimal. Gospod je znova šel k sestri in ji nekaj zamolklo pripovedoval. Potem sta oba vprašala, koliko hoče za gobe.

»Deset lir,« je zašepetal Tone.

Dobil jih je dvanajst in ko je hotel dve vrniti, je župnik zamahnil z roko, naj jih obdrži. Opazovala sta ga z neko zamišljenostjo, nato se je kuharica zbudila in mu odrezala veliko zagozdo kruha.

»Pa za očeta moli!« je še dejal gospod župnik.

Ko je prišel na prosto, si je najprej obrisal potno čelo, nato je pohitel v mlin v Hudo loko. Zdaj se ni ničesar več bal. Jedli bodo in Francek se bo začudil. Mlinarja ni bilo doma, z mlinarico se je pa stežka dogovoril in dolgo je trajalo, da je dobil nekaj moke.

Potem je doma kuhal.

»Danes bodo žganci,« je slovesno izjavil štirim mladim, ki so čepeli okrog njega in otepali farovski kruh.

»Žganci,« so kimali bratje.

»Žganci in mleko,« je razkladal. »Še oče bi bil vesel.«

»Mleko,« so ponavljali mladi.

Le to ga je ves čas motilo, čemu naj bi molil za očeta, če je nedolžen. Ali tudi župnik ne verjamejo? No, morda bi se pa gospoda premislila in bi ga poprej izpustili.

Ko sta prišla Francek in Matjažek iz šole, sta se začudila.

»Tega bi jaz ne znal. Kje si pa dobil moko?«

»Gobe sem nabral pa sem jih prodal in jo kupil. Pa daj še ti jutri.«

Ne, nihče mu ni mogel oporekati. Stal je med njimi ko gospodar in kar je ukazal, so izvršili brez obotavljanja. Seveda, če je pa znal napraviti žgance. Francek je moral pomolsti. Jožek in Ivanček sta sicer nekoliko zamudila šolo, ker je bilo kosilo prepozno, no, danes se nista zmenila za to. Bosta pač povedala, kako je bilo.

Tone je delal in mislil za vse. Ko je pri večerji videl, kako jedo ko gruntarski kosci ali mlatiči, se je naslonil na zid, del roki v žep in se prizanesljivo smehljaj. Bilo mu je v poseben užitek, da so jedli iz njegovega zasluzka, bahato se je oziral po okroglih obrazih in prikimaval.

»Pa ti ne boš?« so ga vprašali, ko so že skoraj izpraznili skledo.

»Jaz? Eh, bom že kako!« je malomarno zamahnil z roko, kakor je včasih videl očeta.

Tako so živeli sedem dni. Tonetu je upadel obraz, bil je vsak dan čudno vznemirjen, kaj bodo jedli in kako je z Andrejčkom, ki je hotel plezati čez vsako skalo. Dvakrat so šli spat brez vsega, dvakrat so posrebeli vsak samo nekaj mleka. Končno je vendarle prišel tisti večer, ko so po jedi dejali:

»Jutri se bo vrnil oče.«

Najbolj se je tega veselil Tone. Oddahnil se je in ko se je mežikajoč ozrl po bratih, se mu je zdelo, da je opravil vse, kar mu je bilo naročeno. No, naposled to delo ni bilo nič takega. Človek pač ne sme hraniti jezika. Pa pehata se mora od hiše do hiše. Odgovornost je pa le sitna stvar.

Dolgo ni mogel zaspati.

Sredi noči se mu je zazdelo, da se koza Beka oglašča prečudno zategnjeno. Posluhnil je. Iz hleva je prihajal zamolkel šum.

»Ali je zbolela?« je pomislil in koj se je razjezil na Francka, kaj ji je naložil. Potem mu je sama od sebe spreletela glavo misel o tatovih.

»Kje, bomo pa mleko dobili?« je vrisnil in skoraj padel s peči. Pognal se je iz sobe in odpahnil vežna vrata. Kozji hlev je bil odprt in prišel je ravno o pravem času. Dolg suh človek je z vso silo vlekkel kozo iz hleva. Žival se je upirala in na vso moč vekala.

»Tatovi, tatovi!« je zakričal Tone in potegnil izmed razmetanih drv pred hišo veliko vejo.

Neznani človek se je potuhnul v temo in nekaj časa nepremično ždel ob hlevu. Potem je razločil, da se usipljejo iz hiše še ostali: Francek, Matjažek in Jože. Vsak je najprej strahoma buljil v temo, potem so drug za drugim pobrali s kupa težko poleno in se grozeč bližali. Tujec je zaklel, spustil kozo, skočil po vrtu, prekobalil plot ter zaropotal po kamenju.

Vsi štirje so hlastno skočili k Beki. »Živa je in zdrava,« so se oddahnili. »S sabo jo vzamemo,« so dejali.

Niti na misel jim ni prišlo, da bi pogledali za tatom.

Potegnili so Beko iz hleva in jo odvedli v vežo. Vrata so trdo zapahnilo, kozo pa privezali k peči. Nekaj časa je nezadovoljno momljala, potem je legla na nasteljo, ki so potresli pod njo.

Bratje so počenili kraj nje. Tone je še zmeraj držal v roki grčavo vejo z dvorišča, Francek je pobral burkle in onadva sta se ihtila, da bosta tatove s sekiro. Pa kljub nepoznani grozi jih je spet omamila noč. Prej ko je minilo pol ure, je samo še Tone bedel.

»Jaz ne smem zaspati,« si je dejal. »Lahko se kdo vrne in potrka na vrata, kdo ve?«

Zunaj je utripala noč, nekaj časa neznansko tiha, kakor da je umrl čas. Potem se je v hosti nad kočo zganilo. Neke živali so presunljivo zakričale. Tone je napel oči v vrata. Počasi se je budil veter, dobro je razločil šum v vrhovih dreves, nerodna okna so zašklepetala. Pri hlevu so zaškripale deske. Vmes je ves čas nerazločno cvililo, ni razumel, če je žival ali blodeča duša, kakor je včasih pripovedoval oče, kadar dolgo v noč niso

mogli zaspati. Potem se mu je zazdelo, da čuje zamolke korake. Napel je ušesa in se dvignil:

»Ali je samo veter?«

Stopil je do vrat. Oči so mu mežikale od utrujenosti. Zunaj so nerazločno odmevali koraki, počasna nerodna hoja, noge so se zapletale v drva, ki so ležala na kupu. Tone je čul celo kletvico.

»Baliž je,« je zasopel in strahoma gledal po vratih, če so dobro zapahnjena. Pomislil je, če bi zbudil brate.

»Nič, potem bo še bolj strašilo. Če bo hotel v hišo, bom pa zakričal in vsi bodo vstali.«

Stiskal je v roki vejo, obraz mu je bleдел, oči pa žarele.

Zunaj je pa vse utihnilo, celo veter je ponehal in skozi okno je začelo medlo sijati jutro.

Drugo jutro je prišel oče. Star in upognjen kakor še nikoli se je pehal po bregu ter se plašno oziral po bajtah, če ga kdo vidi. Mladi so mu stekli naproti in že s prvimi besedami izsopli, kaj se je ponoči zgodilo z Beko. Bernardek je obstal.

»Še tega se nam manjka!«

Utrujen je šel gledat v hlev. Beka je bila privezana kakor navadno in se je zaupno ozirala vanj. Pobožal jo je. Potem je poiskal Toneta.

»Kdo bi pa bil,« je dejal počasi.

Ko so se fantje odmaknili, je dejal Tone:

»Spoznal sem ga. Bil je Baliž.«

Bernardek je sedel in plašno zastrmel po zelenečem bregu. To mu ni šlo v glavo. Teh sedem dni je minilo, imel je dovolj časa, da je premišljeval o vsem. Nekdo je moral biti vmes in čeprav ni hotel pritrditi Tonetu, je fant videl v očetovem obrazu, da tudi oče nekaj sumi. Bernardek je položil roki predse na kolena, kakor je imel navado, kadar se je za kaj odločil, pokimal je mirno in z nerazumljivo vero zašepetal:

»To se bo kmalu izkazalo.«

(Dalje.)

Maksimov

Tepežkarji

*Prišli so zopet časi,
ko pesem se oglasi
tepežkarjev na vasi:*

*»Rešite se, rešite,
z darovi se odkupite
in zdravi ostanite!*

Fr. Sever

Pred jasljami

*Angelski spevi done iz višin:
»Rojen zemljanom nebeški je Sin.*

*Proi pastirčki pred Dete hite,
da mu darujejo svoje srce.*

*V štalici revni tam v jaslji leži,
milosti svoje človeštvu deli.«*

*Pojdimo hitro pred Njega še mi,
da nam čas milosti ne ubeži.*

Lesorez O. Gasparija

Janko Samec

Božična

*In spet nocoj naš Jezus se rodil
je v berlešemski štalici na slami,
da kakor otročiček lep in živ
bi v svetu spet enkrat živel med nami.*

*Marija, Jožef, vol, osliček siv
ga čuvajo, ko spi in kadar vzdrami
se v jaslicaš, ker sam preveč pač bil
bi zapuščen pod božjimi zvezdami.*

*A med pastirci sveči Trije kralji
darove svoje na rokaš nesó,
oblečeni lepo v kraljevski hałji.*

*Nad vsem razprto svetlo je nebo
z zvezdami, ki tako žarijo v dalji,
kot da bi zrlo božje ga oko.*

graščina, da so popokale vse šipe na oknih ter da so popadali raz streho vsi strešniki in žlebnjaki na dvorišče. Poglavar peklenščkov je pobegnil.

Drugo jutro, seveda je sonce že visoko sijalo, sta prišla v grajsko sobano grof in grofica. Silno sta se začudila: »Kaj te ni strah odnesel?«

»Bili so ponoči trije tu, vsi so strašno rjaveli, ker vas niso našli, posebno zadnji. Malo me je bilo strah, a odmolil sem očenaš in večerno molitev ter jim pokazal materino svetinjico, pa so vsi trije rogci zbežali!« In siromaček je veselo vstal.

Grof pa je ostal mož-beseda, dal mu je denarnico, polno zlatnikov in srebrnikov, ker mu je rešil novo graščino. Peljala sta ga še v kuhinjo, kjer se je za opoldnič (obed) dobro najedel, vtaknil še po dva kosa mesa in belega kruha v torbo za očeta in mater ter veselo odšel proti domu.

Kupili so si dobro in rodovitno zemljo, postavili si na njej leseno kočo ter vsi trije živeli srečno do smrti. Imeli so vsega toliko, da siromačku ni bilo treba več po svetu s trebuhom za kruhom z odprtimi očmi in ušesi. Materino svetinjico pa je skrbno posil na svojem srcu in od tedaj se ni bal nikogar več na svetu, niti samega peklenščka.

Janez Dodič

Telebani in sir

Na Telebanskem so imeli prekrasno lužo, v kateri so vsako noč na mile viže regljale žabe. Nekega večera pa je na tisto lužo posijala polna luna; v vodi je bila videti kot ogromen hlebec sira.

Ko so Telebani opazili lunin odsev vrh mlake, je župan sklical na sredo vasi vse pogumne može in zaukazal, da so začeli znašati deske, lestve, verige in vrvi. Nekateri so prinesli tudi na dolgih palicah pritrjene železne kaveljne, kot jih imajo gasilci za odstranjevanje gorečih tramov.

Možje so postavili močan most in se trudili, da bi dvignili ogromen hlebec sira. Nikakor se jim ni posrečilo, da bi ga navezali na vrvi in verige, tudi s kavljji si niso nič pomagali.

Vso noč so se trudili okrog nenavadno velikega in vabljivega sira. Ko je pa proti jutru izginila luna, je izginil tudi sir.

Župan je hotel potolažiti upehane možakarje, zato je dejal: »Možje, dovolj smo se trudili, a bili smo še prepočasni, zato se je hlebec napil vode in utonil.« Žalostni so se Telebani porazgubili na svoje domove.

Sova

(Belokranjska)

Sova sedi na panjičku.

Kaj bi sova rada?

Iglico na nadra.*

Kaj bi z iglico delala?

Žaklje bi si šivala.

Kaj bi z žaklji delala?

Zrnje bi si sipala.

Kaj bi z zrnjem delala?

Prašiče bi si pitala.

Kaj bi s prašiči delala?

Salo bi si ščipala.

Kaj bi s salom delala?

Kola bi si mazala.

Kaj bi s koli delala?

Opeko bi si vozila.

Kaj bi z opeko delala?

Grade bi si zidala.

Kaj bi z gradi delala?

Po njih bi se šetala.

* nadra = nedra (prsi).

Miklavž

Prav lahko je pisati nalogo o Miklavžu. Saj ima vsak človek v spominu toliko prijetnih dogodkov na ta otroški praznik, da bi se popisovanje lahko zavleklo v neskončnost.

Kako lepo je bilo, ko sem bil še čisto majhen in sem na predvečer Miklavževega praznika nestrpno čakal, da se zasveti soba in se prikaže dobrotljivi svetnik. Trudil sem se na vse načine, da bi dolgo čul in Miklavža v resnici videl. A vselej me je prej zmagal spanec. Zjutraj pa sem se vedno zbudil že v temi in hitel pogledat v svoj jerbašček, kaj mi je prinesel ta dobrotnik otrok. Joj, kakšno presenečenje me je vselej čakalo! Kar sem dobil, mi je bilo neizrečeno všeč: jabolka in orehi, pecivo, igračke in še marsikaj.

Zdi se mi, da me je imel Miklavž bolj rad, ko še nisem hodil v šolo. Zdaj mi namreč vsako leto manj prinese. Človek bi pa sodil, da vedno več rabim. Lansko leto me je odpravil s samimi šolskimi potrebščinami. To na vsak način nekaj pomeni. Najbrž sem se mu kaj zameril... Človek res ni nikoli dovolj previden. Zadnjič sem na primer rekel materi: »Mama, veste, jaz pa poznam Miklavža.« Mati se je malo začudila ter me odpravila prav na kratko: »O, Miklavž tudi pozna tebe in tvoje nerodnosti. Zato ti bo pa prinašal odslej repo in korenje.«

Na, tu imaš, ker steguješ jezik, ko bi bilo najmanj potrebno. Lahko bi bil še deležen tega otroškega veselja, ki se bo pa letos skoro gotovo nehalo — ob repi, korenju in dolgi palici...

Zato je pa moja sestra te dneve vsa srečna. Kar naprej govori o Miklavžu in me izprašuje, kako naj mu piše. Sicer še ne zna pisati vseh črk, saj hodi šele v prvi razred, pomaga pa si tako, da vmes kaj nariše, kar ne zna napisati. Pravi, da tudi v šoli tako delajo. Črke najprej tiskajo, potem šele pišejo. Včasih smo delali narobe in zdaj res ne vem, kako je bolj prav. Menda pravijo taki spremembi tudi moda, kakor pri obleki. Naj bo že kakor koli hoče, samo da se bo sestra hitro naučila pisati, da ne bom imel toliko opraviti z njo. Zdaj ji moram vedno pomagati. Za Miklavževo pismo sem jo naučil veliko novih črk, ki jih še niso vzeli. Ko je to pisemce ponovno prepisala, je seveda napačno stavila ločila in je na primer napisala: »Prosim te, da gotovo prineseš punčko mami. Sem že obljubila, da bom pridna.« — Pojasnil sem ji, kakšno neumnost je napisala: da naj prinese Miklavž punčko — mami. To pa samo zato, ker je postavila piko za eno besedo naprej. Drugod je zopet izpustila vse pike.

»Tebi ni nobena reč prav in nikoli nimaš dosti pik,« se je jezila in mi nakljub napisala pismo takole: »Ljubi — pika. Miklavž — pika. Jaz — pika. Ti — pika. Pišem — pika...« in tako dalje. — »Zdaj imaš menda dovolj pik,« me je še podražila.

Svetoval sem ji, naj pokaže pismo gospodični učiteljici kot priporočilo za — spričevalo.

Sicer pa želim, da bi sestrici Miklavž veliko prinesel; saj je dobrega srca in si bova dobrote gotovo tudi pravično delila, kot delava to vedno, kadar jaz kaj dobim.

Moj lanski božič

Kmalu pride čas, ko bomo brali v šoli tisto prijazno berilce, ki se začne: »Božični prazniki so pred durmi...« Kadar slišim te besede, mi kar zadiši po poticah in kadilu ter me obda prijeten občutek gorkote v domači hiši.

Zlasti mi je v živem spominu naš lanski božič. Pripravljali smo se nanj kot navadno: mi otroci z delom pri jasliah, mati v kuhinji, očka pa je nadziral naše delo.

Božičnega drevesca pri nas nimamo. Očka pravi, da so to navado prinesli k nam z gradov in da nima nikakega pomena, ker je bil Odrešenik rojen v jasliah v hlevcu. Tudi božična darila nam razdele starši pred jasliah. Mamica nas pri tem vedno spomni na revščino, v kakršni je bil rojen Odrešenik, in ki je mi ne občutimo. Pred jasliah pojemo božične pesmi in molimo. Res, lepo je pri nas o božičnih praznikih.

V neizbrisnem spominu mi je ostal lanski božič zaradi sledečega dogodka: Že več let stanujemo v grajski stavbi, na pristavi. Nasproti našemu stanovanju, na drugi strani dvorišča, so hlevi, v njih pa nekaj govedi in par konj. Med hlapci in deklami, ki imajo tu opraviti, je bil tudi stari kočijaž Matevž. Ta ni mogel več dosti delati, le na živino je še pazil, zlasti ponoči, ker je spala ostala služinčad v drugem poslopju. Matevž si je postlal kar v hlevu. Ostal je pri hiši, ker je rajnki graščak tako zapisal v oporoki. Matevž je gospodu nekoč rešil življenje. Konji so se splašili, Matevža je vrglo s sedeža in so ga konji vlekli po tleh za seboj, vajeti pa le ni izpustil. Z zadnjimi močmi je vrgel vajeti okrog kola ob cesti in ustavil konje tik pred globokim nasipom. Če bi ne bil naredil tega, bi bila zgrmela kočija v prepad in težko, da bi bil ostal kdo živ. Matevž se je hudo potolkel, a graščaku se ni nič zgodilo. Gospod je Matevža odslej še bolj cenil in v oporoki določil, da mora njegov naslednik skrbeti za starega kočijaža do smrti.

A kot se rado zgodi, se je zgodilo tudi tu. Graščakov sin se ni dosti menil, kako živi stari kočijaž. Dobival je pač hrano kakor ostali hlapci in dekle, a osemdesetletni starček ni mogel uživati vsake jedi. Tožil je dostikrat, da je lačen. Naša mati mu je večkrat nesla skrivaj kak priboljšek, a vedno tega tudi ni mogla, ker sama ni imela.

Na sveti večer smo kadili, škropili in molili po stari lepi navadi po vseh prostorih. Šli smo tudi v hlev, kjer smo imeli mi otroci zadnje čase zajčke.

Tu smo našli ubogega Matevža. V pravih jasliah poleg konj je ležal na slami, odet s staro konjsko odejo. Dvignil se je nekoliko in nam voščil blagoslovljene praznike. Mi smo ga obstopili in oče ga je vprašal, kako mu je.

»E, najbrž je to moj zadnji božič. Včasih se mi je zdelo v hlevu še pretoplo, a zdaj me zebe, ker mi je kri onemogla.«

Matevž se nam je zasmilil. Voščili smo mu praznike in lahko noč ter mislili na ubogega starčka. V kuhinji je rekel oče materi: »Jutri mora Matevž jesti z nami, da vsaj na sveti dan ne bo trpel lakote.«

Vsem se nam je zdelo to dobro.

Še pri polnočnici mi je večkrat prišel na misel ubogi Matevž, ležeč v jasliah pri živinici.

Na sveti dan smo povabili Matevža k nam. A ni mogel vstati. Nesli smo mu tople juhe na ležišče, drugega ni mogel jesti. To se je ponavljalo še nekaj dni.

Končno je stari kočijaž popolnoma obnemogel. Zadnji dan leta je še želel duhovnika, na novo leto popoldne pa je odšel v novo življenje.

Dobro se nam zdi, ker smo siromaku vsaj zadnje dni življenja nekoliko pomagali. Letos za božič pa prižgemo na njegovem grobu svečke in pomolimo za njegovo dušo. Saj nima nikogar drugega, da bi se spomnil nanj.

A. K.

Nekaj šolskih

Korist kravje kože

Učitelj: »Kaj veš o koristi kravje kože?«

Učenec: »Koža drži kravo skupaj, da ne razpade.«

Teto je osrečil

»Potrebno je.« pripoveduje učiteljica, »da ste prijazni z vsakomur in da vsaj enkrat na dan osrečite kakega človeka. Na primer, Mihec, ali si osrečil včeraj koga?«

»Da, bil sem pri teti in ona je bila vsa srečna, ko sem zopet odšel.«

Je že kuhana

»Lepo obleko imaš danes,« pravi učiteljica mali Netki. »Ali je iz surove svile?«

»Ne,« se odreže Netka. »Mama jo je že dvakrat pri pranju prekuhala in je zdaj kuhana.«

Se ne izplača

Karlek se odpravlja v šolo. »Karlek!« mu pravi mati, »saj si še nisi rok umil.«

»Ne izplača se, mama, ker bomo danes zopet s tinto pisali!«

Cvetke iz šolskih nalog

1. Pek je dirjal z ukradeno štruco za možem.
2. Naša šolska soba obstoji iz petih oken.
3. Skoraj na vsakem oglu ulice stoje kostanjarji. Človek skoro ne more mimo njih, ker tako prijetno dišijo.
4. Požar je bil strašen. Na srečo ni zgorelo pri tem nobeno človeško življenje.
5. Lovec hitro ustrelil proti tigru, toda zadene samo rep in ta skoči tuleč pokonci in zbeži v goščavo.
6. V trgu je bila razpisana neoženjena služba nočnega čuvaja.
(Ugotovite nesmisli in napišite stavke pravilno.)

Znati je treba

(Belokranjska)

Na Dolenjskem, zlasti v občini Šmihel-Stopiče, živi zelo veliko ciganov, ki se preživljajo po svetopisemskem izreku: »Poglejte ptice pod nebom, ki ne sejejo in ne žanjejo« — — —

Moški cigani sicer pridno tolčejo kamen za posipanje cest in so v tem opravilu pravi mojstri, pomagajo jim pri tem tudi nekoliko ženske, a kar zaslužijo, porabijo vse za pijačo in tobak. Cigani namreč zelo radi pijejo in kadijo — tudi ženske.

Preskrba vseh drugih potrebščin, kakor obleke in živeža, je dolžnost žensk. Cigan Jure se je rad pohvalil, da je njegova žena več vredna kot trije grunti zemljišča. Tako je znala ta prositi oziroma beračiti. — Ciganke hodijo dan za dnevom od hiše do hiše in moledujejo toliko časa, dokler ne dobe. Skoraj vsaka gospodinja jim hitro kaj da, samo da se jih iznebi.

Pa tudi Bela Krajina ni prosta ciganske nadloge. Blizu Črnomlja na zahodni strani imajo cigani na Kanižarici celo svojo vas. V bornih lesenih kočah pa stanujejo le pozimi. Kakor hitro nastane gorkeje vreme, jih žene njih ciganska kri iz kraja v kraj, od trate do trate, kjer taborijo po šotorih. Sicer so se privadili belokranjski cigani tudi na delo in hodijo kmetom pomagat, a prosjačenja kljub temu ne opuste. Navadno tudi ciganke niso zadovoljne samo z eno stvarjo, ampak bi rade vse, kar vidijo.

V neko hišo je prišla ciganka ravno ko je gospodar malical — po belokranjsko južinal — kruh in čebulo s soljo. Ciganka si je tudi tega zaželela in prosila: »Štrič, dajte še meni malo kruha, šoli in čebule!« Mož, hoteč se je iznebiti, ji reče: »Dam ti, ako mi vse troje izraziš z eno besedo.« — Prebri-sanka malo pomisli in nato hitro izusti: »Dajte mi krušoluka!«

Kaj je hotel? Ugnala ga je in kmet — mož-beseda — ji je uslišal prošnjo.
Fr. Š.

Mirko Kunčič

Čatež

Jaz sem Čátež,
gorski nagajivec,
večni klatež,
večni lahkoživec.*

*Ponočnjak sem:
vsepovsod voglárím;
zvit kot vrag sem:
noč in dan rovárím.*

*Ljubim zmedo,
burkasta dejanja,
begam čredo,
kadar planšar sanja.*

*Melodije
vrtoglave pojem —
hudobije
pa ni v srcu mojem.*

*Jaz sem Čátež,
gorski nagajivec,
večni klatež,
večni lahkoživec.*

* Čatež = slovensko bajeslovno bitje — nekakšen škrat — v Triglavskem pogorju.

Naša pošta

Spoštovani g. urednik!

Dasiravno sem že tretje leto naročena na »Vrtec«, se še nikoli nisem oglasila. Letos pa sem se opogumila in se odločila, da Vam napišem nekaj vrstic. Doma sem iz Ljubljane in sicer iz prelepe trnovske fare. Saj pravi tudi pesem: »Prelepa je trnovska fara, še lepši je trnovski zvon.« Hodim v I. razred višje lj. šole. Učim se zelo rada. Najraje pa prebiram »Vrtec«. Zelo mi ugajajo povesti. Pa tudi uganke rešujem. Včasih se mi katera posreči, toda preveč so trde, da bi mogla vse rešiti. Imam še 6 sestic. Vse rade prebirajo »Vrtec«. Če Vas bo kdaj pot zanesla sem doli proti Trnovemu, pa se še pri nas kaj oglasite.

Prisrčne pozdrave Vam pošilja

Pavla Zupančič,

učenka I. razr. viš. šole v Ljubljani.

Cenjeni g. urednik!

Letos sem se vendar toliko opogumila, da Vam napišem nekaj vrstic. Hodim v V. razr. I. dekl. lj. šole, ki je sedaj na Grabnu. V razredu je 26 učen. Zelo se imamo rade in pomagamo druga drugi. Ga. učiteljica nam pravi, da je najlepše in najslajše, če ljubimo bližnjega tako, da mu tudi pomagamo.

Doma imam še sestrico in bratca. Vsi radi beremo »Vrtec« in rešujemo uganke. Lepo Vas pozdravlja

Šos Breda,

uč. V. razr. I. dekl. lj. šole na Grabnu.

Spoštovani g. urednik!

Pišem Vam prvo pismo. Prišla sem iz Lavrice, ki je zelo prijazna vasica. Zaradi očetove nenadne smrti sem morala zapustiti rojstno hišo. Bivam v trnovskem zavetišču. Častite sestre lepo materinsko skrbje za nas.

Moja bolna mamica pa leži v bolnišnici. Večkrat jo obiščem.

Obiskujem V. razred I. dekliške ljudske šole. Zelo rada hodim v šolo. Ker sem brez sredstev, mi součenke plačujejo naročnino »Vrtca«. Dobrosrčnim deklicam sem zelo hvaležna.

»Vrtec« zelo rada prebiram in rešujem zanke in uganke, ki so zelo zapletene.

Iskreno pozdravlja Vas in vse naročnike »Vrtca«

Štrukelj Ana,

učenka V. razr. dekl. lj. šole na Grabnu.

Kako je pri Sv. Jakobu.

Naša hiša je blizu trga Sv. Jakoba. Pri Svetem Jakobu se otroci zelo radi igramo. S posebnim veseljem plezamo na drevje in se po vejah gugamo. Doma vedno pravijo, da je to nevarno. Pa je res tako. Imamo tudi velik zvonik. Nekajkrat sem bil prav na vrhu v malih linah. Kar v glavi se mi je zvrtilo, ko sem pogledal dol. Ljudje na cesti pa so bili tako majhni kot palčki.

Sedaj Janez,

učenec III. razreda v Ljubljani.

Dragi gospod urednik!

Ali Vas bo veselilo, če se oglasim tudi jaz, ki sem prišla iz daljnega Napolija.

Z veseljem sem se naročila na »Vrtec«, ki mi je zelo všeč. Vsega ne razumem, kar berem, pa mi v šoli pomaga gospa učiteljica in moje součenke. Doma mi pove moja mama, ki je Slovenka. Hočem se pridno učiti, da bom kmalu znala govoriti slovensko. Jaz zelo rada prihajam v šolo.

Dragi gospod urednik, ali Vi poznate lepi Napoli? Je zelo veliko in lepo mesto. Ima lepo okolico. Videla sem že grotto di Capri in Vam bom pisala kdaj drugič, kako lepo je tam, če boste dobili to moje pismo.

Vas lepo pozdravlja

Muravez Rosaria,

uč. V. razr. I. dekl. lj. šole v Ljubljani.

Dragi g. urednik!

Tudi jaz sem postala naročnica »Vrtca«. Seveda le po dobroti součenk. Sem Trnovčanka, vendar ne stanujem doma. Bivam v zavetišču. Moj oče pa je pri sv. Petru, ki drži v roki ključ nebeških vrat.

Hodim v I. razred viš. lj. šole na Grabnu. Do šole nimam daleč, hodim le deset minut in grem zelo rada. Tako me bo veselilo, če bom v prihodnji številki »Vrtca« brala te moje skromne vrstice. Zelo rada rešujem zanke in nastave za odprte glave. Včasih se mi posreči, da katero rešim. Vselej pa ne.

Pridite kdaj v našo trnovsko faro, ki je tako lepa, da jo še pesemca hvali. Kadar nas boste v šoli obiskali, Vam jo bom zapele.

Vas in vse naročnike ljubega »Vrtca« prav lepo pozdravlja

Slapničar Anica,

učenka V. razr. I. dekl. lj. š. na Grabnu.

Rešitev ugank v 3. številki »Vrtec«

1. Pridno se učimo, bodočnost si gradimo. (Jemlji *ërke* posevno navzdol in posevno navzgor.)

2. Tetka jesen nas je spet obiskala, polna prgišča sadov darovala. (Beri razpredelke za razpredelkom tako križema kot kaže znak pod sliko.)

3. Jabolko ne pade daleč od drevesa.

4. Zastavljalec ugank.

5. V sadnih plodovih čudna je moč, kdor jih rad hrusta, zdrav je, cvetoč. (Začni zgoraj pri V in čitaj posevno navzdol in navzgor po obeh krogih.)

6. Daj, Vsemogočni, vsem rajnim večni mir in pokoj! (Jemlji *ërke* iz 1. in 2. kroga.)

Vse uganke so pravilno rešili:

Ljubljana: Pirc Majda, Berčič Stanka, Kosovel Marija, Muravec Rosarija, Kosovel Nikolaja, Zupančič Pavla, Šos Breda, Kosec Tilka, Zelnik Judita, Hribar Lucija, Indof Ivanka, Oven Meri, Leber Fanči, Erbežnik Inka, Bergant Marinka, učenke šentjakebske ljudske šole, Košir Ivan, dijak, Levstek Anica, Schubert Majda, Clemente Nada, Golobič Marija, dijakinja.

Večino ugank so rešili:

Ljubljana: Hanžič Drago, Lotrič Leopold, Zupančič Sylvester, Planina Tomaž, Koren Vanja, Kosem Fedor, Pavčič Nelka, Sotler Anjuta, Struna Tatjana, Šolar Marija, Lavrenčič Pija, Belič Ljudmila, Janžič Tončka, Hartman Saša, Rakušček Vera, Kosar Joža, Mojzer Marija, Bricelj Marija, učenke iz Lichtenthurna.

Izžrebani so bili in dobe nagrade:

Indof Ivanka, Kosovel Nikolaja, Struna Tatjana, Golobič Angela, Košir Ivan, Lotrič Leopold, Muravec Rosarija, Rakušček Vera, Zelnik Judita in Erbežnik Inka.

*

*

Vsem naročnikom in prijateljem želita
blagoslovljene božične praznike

uredništvo in uprava

*

*

»Vrtec« izhaja mesečno. Letna naročnina je za skupna naročila 20 lir, za posamezne naslove pa 25 lir. List izdaja in tiska Ljudska tiskarna v Ljubljani. Zanj odgovarja Jože Kramarič. Glavni in odgovorni urednik Fr. Ločniškar v Ljubljani, Ulica 3. maja št. 10. Sklep uredništva je peti dan v mesecu. — Uprava »Vrtec« je v Ljubljani, Kopitarjeva ul. št. 2 (H. Ničman).

Uganke
Vrtec št. 4
1942/43-XXI.